

TILLVÄXTLIGAN

Västsverige toppar tillväxtligan 2016 och optimismen är på sin högsta nivå på sex år. / s. 6

ARBETSMARKNAD

Stockholm, Västsverige och Småland med öarna har EU:s högsta sysselsättningsgrader. / s. 12

PRODUKTIVITETSTILLVÄXT

Återhämtning av produktiviteten är central för vårt välstånd framöver. / s. 15

Nordea Regionala Utsikter

1 / 2017

Kunskapslyft

Världsekonomin ger skjuts åt den svenska konjunkturen.
Arbetsmarknaden är mer högkvalificerad än någonsin.
Samtidigt finns det flaskhalsar i ekonomin.

Nordea

Författare

Susanne Spector samt tema
om produktivitet utveckling av
Bengt Roström.

Design

E-types Daily

Gått till tryck

18/04/2017

Besök oss på

<http://nexus.nordea.com>

Datakällor

Uteslutande används officiell
statistik från bland andra
Statistiska Centralbyrån (SCB),
Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen (se vidare i
Appendix).

Innehåll

<i>Översikt</i>	
Exporten lyfter tillväxten	4
<i>Västsverige</i>	
Återkomst	6
<i>Sydsverige</i>	
Dansk draghjälp	7
<i>Småland med öarna</i>	
Brist på arbetskraft	8
<i>Mälardalen</i>	
Mjuklandning	9
<i>Mellansverige</i>	
Flaskhalsar	10
<i>Norra Sverige</i>	
Uppväxling	11
TEMA	
Kunskapslyft i alla regioner	12
Produktivitetstapp överallt	15
Appendix	18

ÖVERSIKT

Exporten lyfter tillväxten

Regionerna får draghjälp av en starkare global konjunktur. Optimismen är påtagligt hög och alla regioner väntas växa mer än normalt. Samtidigt sker ett kunskapslyft på svensk arbetsmarknad. Idag är halva arbetsmarknaden högkvalificerad.

Utblick

För första gången på länge ser vi tecken på en synkroniserad uppgång i den globala konjunkturen. Tillförsikten bland företag och hushåll är hög i de flesta delar av världen. I USA har tillväxten varit god i flera år och Fed indikerar att fler räntehöjningar är på väg.

Svensk ekonomi väntas växa med 2,8 procent under 2017 och 2,2 procent 2018 (icke-kalenderjusterat). En viktig anledning till detta är den starkare globala konjunkturen som bidrar till en återhämtning av den svenska exporten. Vår bedömning är att Riksbanken fortsätter med en mycket expansiv penningpolitik under hela prognosperioden.

Bred optimism

Tillförsikten är hög bland svenska företag och ekonomin växer på bred front under hela prognosperioden 2016–2018. Alla regioner ligger klart över normalläget i Konjunkturinstitutets konfidens-

2,5 milj

Antal jobb som kräver högre utbildning enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar år 2016.

2,7%

Förväntad årlig genomsnittlig tillväxttakt för 2016–2018 i riket.

Källor: SCB, Macrobond och Nordea Markets.

barometer. Indikatorer talar för en mycket stark tillväxt i Västsverige och under kommande år väntas regionen bidra något mer till svensk BNP-tillväxt jämfört med tidigare.

Optimismen inom bygg- och tillverkningsindustrin är särskilt hög. Byggkonjunkturen fortsätter att vara god även om tillväxttakten mattas av under 2017 och 2018.

Även inom den privata tjänstesektorn är tillförsikten god. Lönsamheten är förhållandevis bra och på en stigande trend sedan bottenåren 2012–2013. Mest optimistiska om lönsamheten är tjänsteföretagen i Mälardalen, följt av de västsvenska tjänsteföretagen som också får draghjälp av en stark regional konjunktur.

Fallande lönsamhet i detaljhandeln

Inom detaljhandeln finns dock tecken på pessimism. I Småland med öarna och i Norra Sverige

TILLVÄXTTAKT

BRP fasta priser (%)	2014	2015	2016P	2017P	2018P
Sverige	2,6	4,1	3,3	2,8	2,2
Västsverige	2,9	5,4	4,0	3,0	2,5
Sydsverige	3,3	3,3	3,4	2,6	2,0
Småland med öarna	1,1	3,3	3,0	2,2	1,3
Mälardalen	3,7	4,7	3,7	3,3	2,9
Mellansverige	1,0	2,8	2,5	1,9	1,6
Norra Sverige	-0,3	2,0	1,8	1,0	0,5

Källor: SCB:s Regionalräkenskaper och Nordea Markets.

SYSSELSÄTTNINGsutveckling

Sysselsättning (%)	2014	2015	2016	2017P	2018P
Sverige	1,4	1,4	1,5	1,5	0,8
Västsverige	1,9	1,1	1,1	1,8	1,0
Sydsverige	0,4	2,5	1,3	1,3	1,0
Småland med öarna	1,7	2,1	0,0	1,2	0,2
Mälardalen	2,0	1,6	1,7	1,7	1,5
Mellansverige	0,4	0,8	1,7	1,0	0,3
Norra Sverige	1,5	-0,7	3,0	1,5	0,3

Källor: SCB:s Arbetskraftsundersökningar och Nordea Markets.

indikerar handlarna ett svagare läge än normalt. I samma regioner har lönsamhetsomdömet gått ned mest – en trend som kan ses i hela branschen på grund av den svaga kronan som minskar vinstmarginalerna för företagen inom detaljhandeln.

Det finns också stora regionala skillnader i lönsamhetsomdömet inom tillverkningsindustrin. Efter att ha legat på en hög nivå i Mälardalen har detta fallit sedan 2012 och ligger sedan inledningen på 2015 en bra bit under sitt genomsnitt. Alla andra regioner noterar en uppgång under 2016 och ligger klart högre än sitt genomsnitt.

Arbetsmarknaden växer

En utmaning framöver är den stigande arbetskraftsbristen. I flera regioner uppger nästan 70 procent av byggföretagen att brist på arbetskraft är deras främsta tillväxthinder. Inom offentlig sektor är arbetskraftsbristen också hög. Alla landsting uppger att de hade svårt att rekrytera personal under 2016. Inom tillverkningsindustrin är emellertid de regionala skillnaderna stora: i Småland med öarna är arbetskraftsbristen påtaglig medan den är låg i Mellansverige.

Även sysselsättningstillväxten är ojämnt fördelad i landet, vilket till viss del beror på ojämnt fördelad befolkningstillväxt. Medan Mälardalen knappt märkte av finanskrisen var det först 2016 som sysselsättningen var tillbaka på samma nivåer som före krisen i Norra Sverige och i Småland med öarna. Samtidigt ligger sex svenska regioner bland de tio regioner som har högst sysselsättningsgrad inom EU. Stockholm, Västsverige och Småland med öarna ligger på de tre högsta nivåerna.

Arbetsmarknaden har aldrig varit så högkvalificerad som nu. Sysselsättningen bland högt utbildade ökar snabbt i alla regioner (läs mer i temat "Kunskapslyft i alla regioner" på sid 12). Trots detta är det fortfarande fler som är underkvalificerade för sina jobb än tvärtom. Störst andelar underkvalificerade återfinns i Mellansverige och i Småland med öarna.

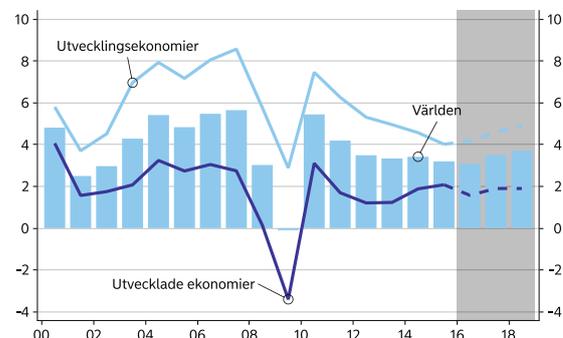
Orosmoln framöver

De politiska riskerna är för tillfället extra stora för ett litet öppet land som Sverige. Ökad protektionism, populism och minskad handel skulle slå hårt på framförallt exportföretagen.

Dessutom finns stora demografiska utmaningar. Hur regionerna lyckas med integrationen blir avgörande för både tillväxstmöjligheterna och sysselsättningsutvecklingen framöver.

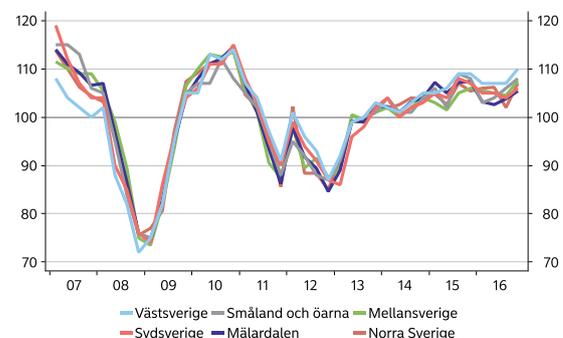
A / Uppgång i den globala konjunkturen

Årlig förändring, procent

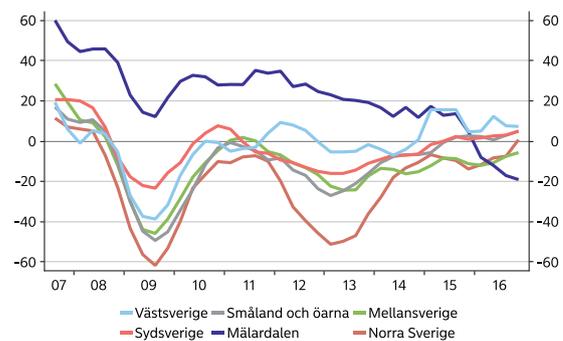
B / Bred optimism i näringslivet

Konfidensindikator, 100 representerar normalläge

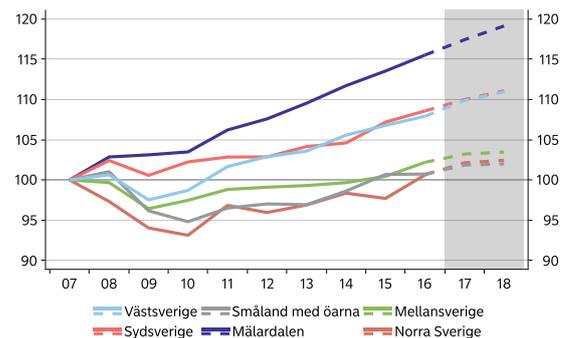
C / Lönsamhetsomdöme tillverkningsindustrin

Nettototal, 3-kvartals glidande medelvärde, säsongrensad

D / Ojämnt fördelad sysselsättningstillväxt

Index kvartal 1 2007 = 100, säsongrensad

A /

Bred uppgång i världsekonomin under prognosperioden.

B /

Optimismen är hög i samtliga regioner enligt Konjunkturinstitutets barometer för näringslivet. I Västsverige är nivån på 110 vilket motsvarar ett mycket starkare läge än normalt. En förklaring är att fordonsindustrin går mycket bra i regionen.

C /

Stor skillnad i lönsamhetsomdömet (andel som svarar "god lönsamhet" minus andel som uppger "dålig lönsamhet") inom tillverkningsindustrin. Alla regioner utom Mälardalen noterar en förbättring under 2016.

D /

Finanskrisen märktes knappt i Mälardalen medan sysselsättningen i Norra Sverige och i Småland med öarna var tillbaka på samma nivåer som 2007 först under 2016.

REGIONERNA

Västsverige Västra Götalands och Hallands län.

Sydsverige Skåne och Blekinge län.

Småland med öarna Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län.

Mälardalen Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Södermanlands län.

Mellansverige Gävleborgs, Dalarnas, Värmlands, Örebro och Östergötlands län.

Norra Sverige Jämtlands, Västerbottens, Väster-norrlands och Norrbottens län.

Källor: SCB, Konjunkturinstitutet, Eurostat, Macrobond och Nordea Markets.

VÄSTSVERIGE

Återkomst

Västsverige toppar tillväxtligan och regionen går som tåget. Optimismen är på sin högsta nivå på sex år. Västsverige är en av de två regioner som växer snabbare än riket och framöver väntas Västsverige öka sitt bidrag till svensk ekonomi.

Tillväxten har varit hög de senaste åren och företagen i Västsverige är mycket optimistiska. Konjunkturinstitutets barometer är på sin högsta nivå på sex år. Tillverkningsindustrin går som tåget och indikerar en mycket starkare utveckling än normalt. Även byggindustrin och den privata tjänstesektorn är påtagligt optimistiska. Tillväxten av nyanmälda platser är hög.

Optimismen syns i hela regionen men Göteborgsområdet är regionens tillväxtmotor och tillhör de tre tillväxtregionerna i Sverige, där befolkningen ökar mest och flest nya jobb skapas.

Västsverige utvecklas starkt, mycket på grund av att fordonsindustrin går mycket bra. Detta ökar i sin tur efterfrågan även inom den privata tjänstesektorn. Under 2015 toppade Västsverige tillväxtligan på

20%
Förväntad andel av svensk BNP 2018.

4,0%
Prognos för BRP-tillväxt 2016, högst i riket.

A /
Västsverige i topp på tillväxtligan.

B /
Hög optimism i det näringslivet.

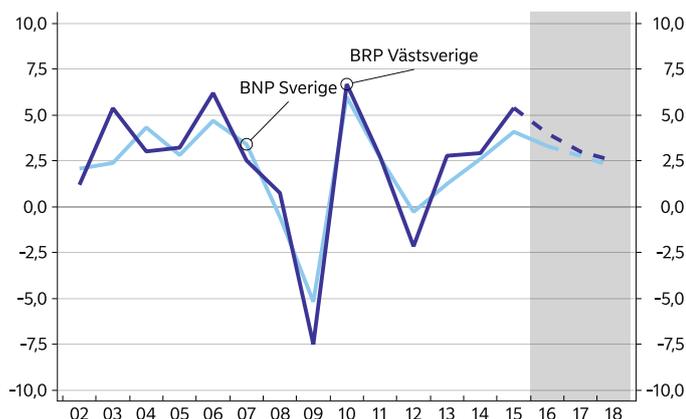
Källor: SCB, Konjunkturinstitutet, Macrobond och Nordea Markets.

hela 5,4 procent och väntas göra det även för 2016. Under hela prognosperioden fortsätter regionen att utvecklas starkt. Västsverige har tidigare minskat som andel av svensk ekonomi, men bryter den trenden och återtar BNP-andelar under prognosperioden.

Under de senaste åren har även sysselsättningen ökat snabbt i Västsverige. Sysselsättningen ökade med ungefär 15 000 personer i årstakt fjärde kvartalet 2016. Det senaste året är det framförallt byggindustrin och handeln som har växt, medan sysselsättningen inom tillverkningsindustrin har minskat. Resursutnyttjandet är högt. I år får sysselsättningen ytterligare draghjälp av den internationella konjunkturuppgången och väntas öka med ungefär 30 000 personer under 2017–2018.

A / Fortsatt hög tillväxt

Procent, fasta priser

B / Stark optimism i Västsverige

Konfidensindikator, 100 representerar normalläge

SYDSVERIGE

Dansk draghjälp

Optimismen är hög och dansk ekonomi ger äntligen draghjälp till Sydsverige som fortsätter att ligga på förhållandevis höga tillväxttal framöver. Trots en god sysselsättningstillväxt tyngs arbetsmarknaden fortfarande av strukturellt hög arbetslöshet.

Optimismen är hög i näringslivet. Framförallt tillverkningsindustrin visar på ett mycket starkare läge än normalt. Den privata tjänstesektorn och byggindustrin visar ökad tillförsikt medan optimismen inom detaljhandeln faller för fjärde kvartalet i rad.

Även dansk ekonomi ger draghjälp till Sydsverige. Under 2018 väntas dansk ekonomi växa snabbare än den svenska, något som gynnar regionen. Vår prognos är att BRP-tillväxten växlade upp något under 2016 och under prognosperioden 2016–2018 väntas regionen växa med i genomsnitt 2,7 procent per år.

Sysselsättningen ökade med drygt 10 000 personer i årstakt under sista kvartalet 2016. Regionen har haft en stark sysselsättningstillväxt – trots det är sysselsättningsgraden lägst i Sverige för ålders-

8,1%
Arbetslöshetstal 15–74 år, fjärde kvartalet 2016, sa.

2,7%
Genomsnittlig tillväxttakt 2016–2018.

A /
Tillväxten toppar 2016 och följer sedan riket.

B /
Stark sysselsättningstillväxt i Sydsverige.

Källor: SCB, Macrobond och Nordea Markets.

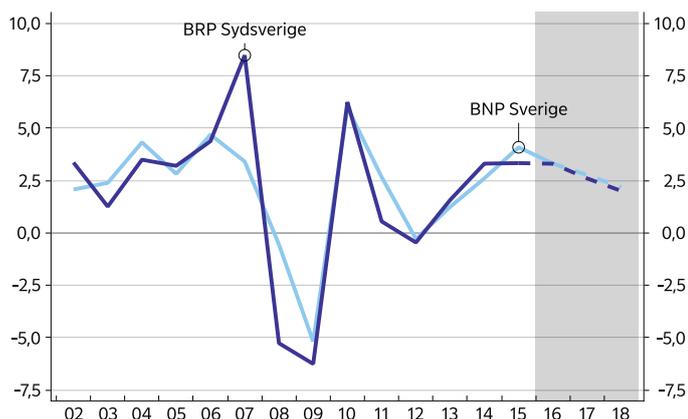
gruppen 20–64 år. Arbetslösheten har fallit tillbaka under de senaste två åren, men ligger fortfarande en bit över nivån i riket. I Blekinge län minskade arbetslösheten med två procentenheter under 2016 till 7,7 procent och i Skåne län med en procentenhet till 8,4.

Resursutnyttjandet inom industrin är på en låg nivå jämfört med andra regioner och nyanmälda platser har minskat trendmässigt sedan december.

Trots en god tillväxt utvecklas sysselsättningen svagare framöver. Under 2017–2018 väntas sysselsättningen öka med ungefär 15 000 personer. Arbetskraftsbrist syns hos både privata och offentliga arbetsgivare; inom vård och omsorg, tekniska yrken och byggindustrin. Fortfarande står dock många arbetslösa långt ifrån arbete och den strukturellt höga arbetslösheten är en fortsatt utmaning.

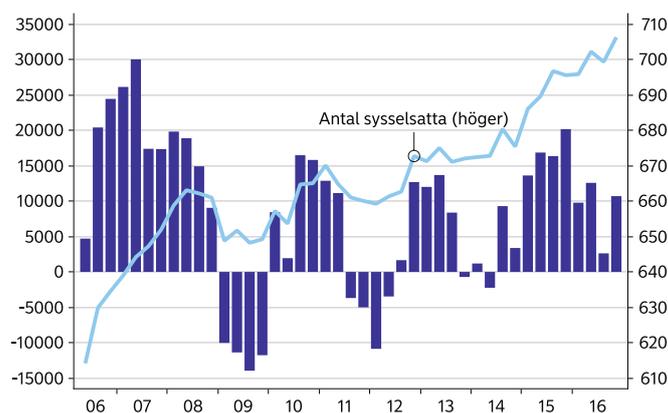
A / Tillväxten toppar 2016

Procent, fasta priser

B / Stark sysselsättningstillväxt i regionen

Förändring antal årstakt (vänster), tusental (höger), båda säsongsjusterade

SMÅLAND MED ÖARNA

Brist på arbetskraft

Återhämtningen har varit långsam i Småland med öarna. Först 2015 hade BRP återhämtat sig och nått upp till samma nivå som 2007 men nu växlar aktiviteten upp. Under prognosperioden blir tillväxten i genomsnitt 2,2 procent per år. Samtidigt är arbetskraftsbristen redan hög i regionen.

Optimismen spirar i Småland med öarna. Tillförsikten i näringslivet är hög. Mest optimistiska är företagen inom byggsektorn och den privata tjänstesektorn. Trots optimismen i andra branscher är dock detaljhandeln pessimistisk om framtiden och förväntningarna tyder på ett svagare läge än normalt.

Under 2016 väntas tillväxten ha växlat ned till 3,0 procent vilket fortfarande är ett mycket högt tillväxttal för regionen. Under prognosperioden växer regionen i snitt med 2,2 procent per år efter nästan tio år av stagnation.

Smålandsregionen är industritung och påverkades mest av alla regioner av nedgången efter finanskrisen. Framöver är utsikterna goda och regionen får draghjälp av den globala konjunkturuppgången som lyfter utsikterna för Smålands exportföretag.

0,9%

Högre BRP 2015 jämfört med innan finanskrisen.

2,2%

Genomsnittlig tillväxttakt 2016–2018.

A /
God tillväxt framöver.

B /
Underutbildning definieras som lägre utbildning än kvalifikationsnivå.

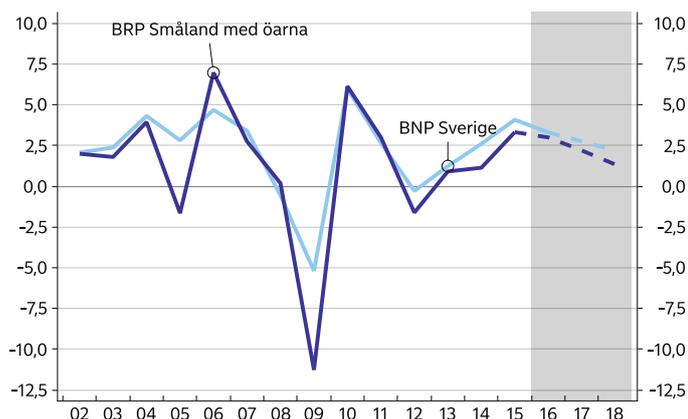
Källor: SCB, Macrobond och Nordea Markets.

Trots den långsamma återhämtningen är resursutnyttjandet och arbetskraftsbristen redan hög. Högst andel av de sysselsatta finns inom tillverkningsindustrin. Även där är arbetskraftsbristen större än tidigare och betydligt högre än i riket. Småland med öarna har dessutom den högsta andelen underutbildade av alla regioner (läs mer i temat "Kunskapslyft i alla regioner").

Under 2016 låg sysselsättningen still men ökade med nästan 2 000 personer i årstakt under fjärde kvartalet 2016. Under 2017 väntas sysselsättningen fortsätta att öka och totalt under 2017 och 2018 väntas en ökning på ungefär 5 000 personer. En faktor bakom den måttliga sysselsättningsökningen är att befolkningstillväxten är relativt svag, vilket innebär att regionen ändå har en hög sysselsättningsgrad (EU:s tredje högsta).

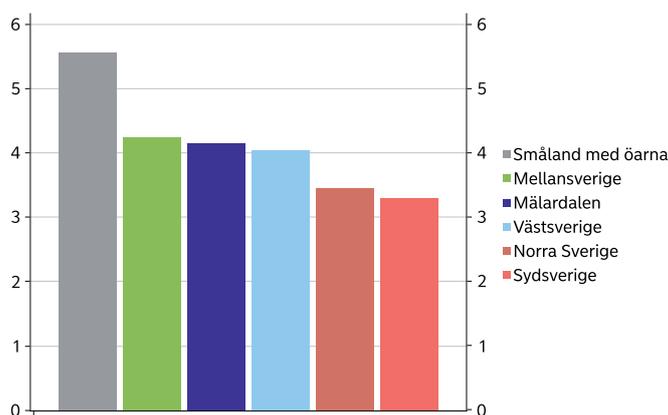
A / God tillväxt under prognosperioden

Procent, fasta priser

B / Högst andel underutbildade, totalt

Procent av sysselsättningen 2016

MÄLARDALEN

Mjuklandning

Optimismen är hög i Mälardalen och arbetsmarknaden går som tåget. Under kommande år mattas tillväxten av något men Mälardalen växer fortsatt snabbare än riket. Tillverkningsindustrin får draghjälp av den globala konjunkturuppgången men lönsamhetsomdömet är på sin lägsta nivå på tio år.

Tillförsikten i näringslivet är god, och steg igen mot slutet av 2016 efter en liten dipp vid årets början. Ännu är det dock en bit till toppnoteringarna under 2015 vad gäller förväntansindikatorerna. Tillverkningsindustrin är mest optimistisk men lönsamhetsomdömet inom Stockholmsregionen är på sin lägsta nivå på tio år.

Tillväxttalen toppade under 2015 på 4,7 procent men även framöver är konjunkturutsikterna goda, med en förväntad tillväxt på 3,3 procent per år under prognosperioden. Mälardalen står för ungefär 40 procent av Sveriges BNP och fortsätter att växa snabbare än riket framöver.

Stockholms län har EU:s högsta sysselsättningsgrad och en väl fungerande arbetsmarknad. Det är dock stora skillnader inom Mälardalen. Södermanlands

40%

Andel av Sveriges BNP.

3,3%

Genomsnittlig tillväxttakt 2016–2018.

A /
Mälardalen fortsätter på
högre tillväxttal än riket.

B /
Svagt nedåtgående trend
i nyanmälda platser.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen,
Macrobond och Nordea Markets.

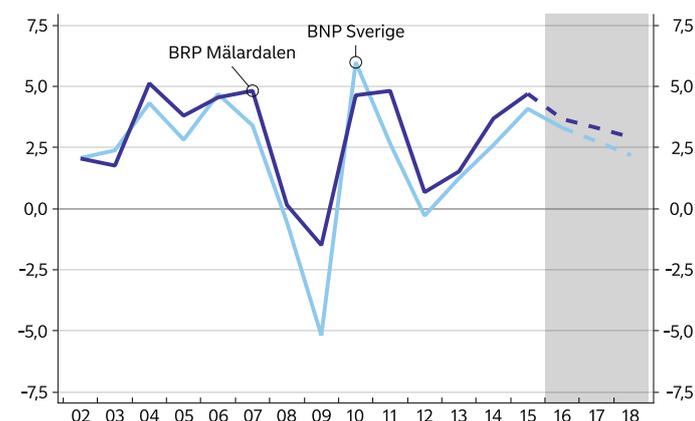
län hade den högsta arbetslösheten i landet under 2016 (9,5 %) medan Uppsala län låg klart under rikssnittet (5,9 procent).

Sysselsättningen ökade med hela 26 000 personer i årstakt under sista kvartalet 2016. Under året ökade sysselsättningen mest inom vård och omsorg, följt av bygg samt finansiell verksamhet och företags-tjänster.

Nyanmälda platser är på en svagt nedåtgående trend men ligger fortsatt högt på 42 000 i februari i år. Arbetskraftsbristen stiger och under framförallt nästa år dämpas sysselsättningstillväxten på grund av svårigheter att hitta rätt personal. Totalt ökar sysselsättningen med ungefär 50 000 personer 2017–2018, vilket utgör nästan hälften av den totala sysselsättningsökningen i riket.

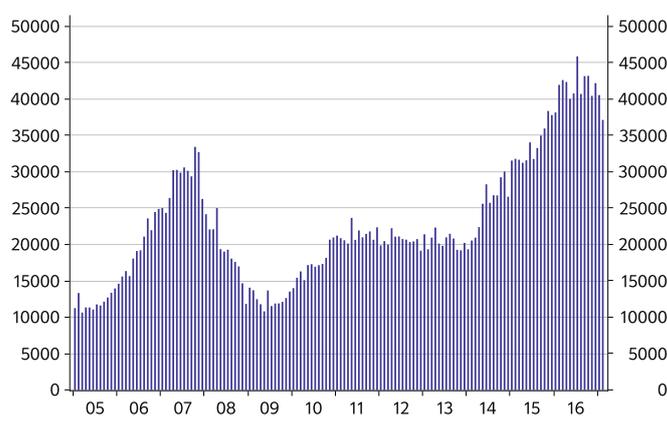
A / Tillväxten planar ut under prognosperioden

Procent, fasta priser

B / Svag minskning av nyanmälda platser

Antal platser, säsongrensad

MELLANSVERIGE

Flaskhalsar

Tillförsikten är god i Mellansverige och tillväxten blir högre än normalt under kommande år. Betydande matchningsproblem hämmar dock sysselsättningstillväxten och arbetslösheten ligger kvar på höga nivåer. Etablering av nyanlända på arbetsmarknaden är av största vikt om regionen ska klara av sin framtida kompetensförsörjning.

Tillförsikten ökar i Mellansverige och tyder på ett ljust konjunkturläge. I norra Mellansverige ökar optimismen inom alla sektorer. Byggbranschen är mest optimistisk och indikerar ett mycket starkare läge än normalt. Turismen får draghjälp av en svagare krona, något som gynnar Dalarnas län.

Under prognosperioden 2016–2018 växer regionen med i genomsnitt 2,0 procent per år vilket är klart över det historiska snittet. En förklaring är att Mellansverige gynnas av den starkare globala konjunkturen.

Sysselsättningen i Mellansverige har utvecklats relativt svagt sedan finanskrisen och regionen har också landets näst högsta arbetslöshet. Under prognosperioden 2017–2018 ökar sysselsättningen med ungefär 10 000 personer men arbetslösheten ligger

7,4%

Arbetslöshetstal 15–74 år, fjärde kvartalet 2016, sa.

2,0%

Genomsnittlig tillväxttakt 2016–2018.

A / För regionen god tillväxt.

B / Underutbildning definieras som lägre utbildning än kvalifikationsnivå.

Källor: SCB, Macrobond och Nordea Markets.

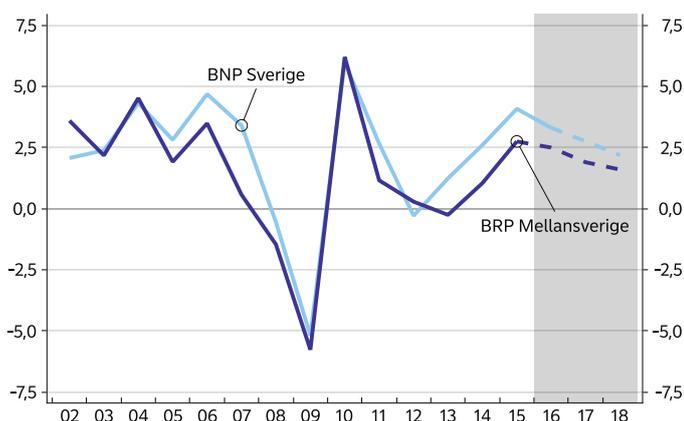
fortsatt högt på grund av att en majoritet av de arbetslösa står långt ifrån arbetsmarknaden.

Den största branschen inom regionen är vård och omsorg följt av tillverkningsindustrin. Under det senaste året har dock sysselsättningen inom tillverkningsindustrin minskat. Istället är det sysselsättning inom finansiell verksamhet och företagstjänster samt offentlig förvaltning som växer mest.

I flera delar av regionen är emellertid efterfrågan större än tillgången på arbetskraft. Många jobb kräver högre kvalifikationer och det finns inte tillräckligt med högt utbildade för alla jobb. En konsekvens av detta är att Mellansverige har högst andel underutbildade i de mest högkvalificerade jobben (läs mer i temat "Kunskapslyft i alla regioner").

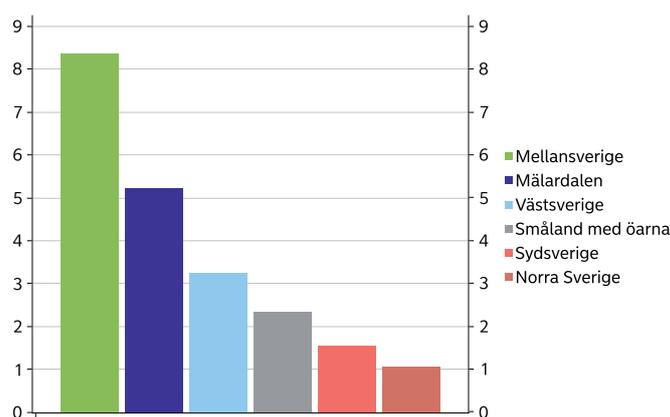
A / God tillväxt under prognosperioden

Procent, fasta priser

B / Högst andel underutbildade i de högkvalificerade jobben

Andel underutbildade av de sysselsatta i högkvalificerade arbeten 2016

NORRA SVERIGE

Uppväxling

Optimismen i Norra Sverige är hög och konjunkturutsikterna är goda. Efter att ha växt med endast 0,2 procent i genomsnitt under 2012–2015 kan regionen se fram emot en genomsnittlig tillväxt på 1,1 procent under 2016–2018. Den demografiska utmaningen blir dock allt större.

Optimismen är hög och ökar i Norra Sverige. Både byggsektorn och tillverkningsindustrin i Övre Norrland är påtagligt optimistiska och indikerar ett mycket starkare läge än normalt. Även resursutnyttjandet inom tillverkningsindustrin stiger. Optimismen syns i hela regionen, med undantag för detaljhandeln i Övre Norrland som indikerar ett svagare läge än normalt.

Norra Sverige växer normalt långsammare än riket och så även under kommande år. Jämfört med en historisk tillväxttakt är dock tillväxten hög. Regionen drar nytta av den starkare globala konjunkturen efter några tuffa år på grund av den svaga råvarukonjunkturen efter 2012.

Sysselsättningen i Norra Sverige påverkades mest av alla regioner av den globala nedgången som

5,8%

Arbetslöshetstal 15–74 år, fjärde kvartalet 2016, sa.

1,1%

Genomsnittlig tillväxttakt 2016–2018.

A / Stor skillnad mellan riket och Norra Sverige.

B / Stigande resursutnyttjande inom regionen.

Källor: SCB, Konjunkturinstitutet, Macrobond och Nordea Markets.

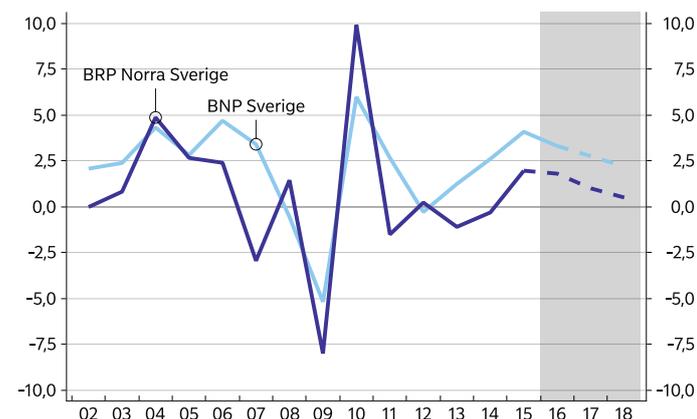
följde finanskrisen. Först 2016 var sysselsättningen tillbaka på samma nivåer som 2007.

Under 2017–2018 väntas sysselsättningen öka med knappt 10 000 personer. Trots en relativt måttlig sysselsättningsökning faller arbetslösheten snabbt och Norra Sverige har landets lägsta arbetslöshet. En förklaring till detta är den relativt svaga befolkningsutvecklingen som innebär en demografisk utmaning framöver.

I regionen jobbar flest inom vård och omsorg, följt av tillverkningsindustrin. Under 2016 stod dock byggbranschen för den största sysselsättningsökningen. Även sysselsättningen inom transport, utbildning och offentlig förvaltning växer snabbt. Däremot minskade sysselsättningen inom tillverkningsindustrin, framförallt inom verkstadsindustrin.

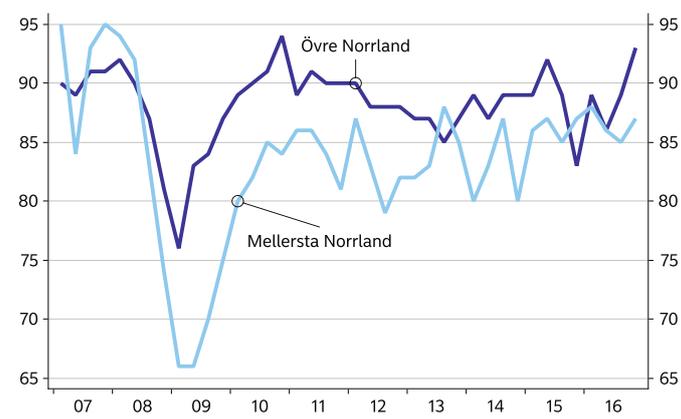
A / För regionen goda tillväxttal framöver

Procent, fasta priser

B / Stigande resursutnyttjande i tillverkningsindustrin

Procent, säsongrensad

Kunskapslyft i alla regioner

Utvecklingen mot en mer kunskapsintensiv arbetsmarknad går snabbt. Idag är ungefär halva arbetsmarknaden högkvalificerad, från ungefär 60 procent i Mälardalen till drygt 40 procent i Småland med öarna. Sysselsättningen bland högutbildade ökar också men fortfarande är underutbildning vanligare än motsatsen. Det tycks finnas ett samband mellan antalet högutbildade sysselsatta och antalet högkvalificerade jobb, men inget sådant samband mellan förändringen av antalet enkla jobb och sysselsättningen för lågutbildade.

Internationell utblick

Svensk sysselsättning är urstark. Vi har EU:s högsta sysselsättningsgrad och sex svenska regioner ligger bland de tio bästa inom EU (15–74 år). Stockholm, Västsverige och Småland med öarna intar de tre topplaceringarna (se bild A). Sydsverige, Östra Mellansverige och Övre Norrland ligger på plats 7, 8 och 9. Mellersta Norrland ligger på plats 13 och Norra Mellansverige på plats 21.

Den höga sysselsättningsgraden beror framförallt på en mycket hög sysselsättningsgrad bland personer med gymnasieutbildning, där Sverige ligger överlägset högst för både kvinnor och män. För personer med högre utbildning ligger Sverige däremot på sjunde plats inom EU och på endast tionde plats för personer med förgymnasial utbildning.

Högutbildade är vinnare på arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden förändras snabbt. Sedan 2005 har antalet personer som arbetar ökat med 560 000 personer. Sysselsättningen bland högutbildade har ökat ännu mer; med hela 805 000 personer.

Den starka sysselsättningsutvecklingen har alltså främst kommit högutbildade till del. Detta syns tydligast i samband med den globala nedgång som

följde finanskrisen, då nästintill hela sysselsättningsminskningen var koncentrerad till personer med högst gymnasieutbildning.

Sysselsättningen bland personer med förgymnasial utbildning minskade med mellan fem procent (Norra Sverige) och 13 procent (Småland med öarna) under 2009. Samtidigt försvann 16 procent av de enkla jobben i Smålandsregionen samma år.

Strukturomvandling i det tysta

Totalt är nästan hälften av de sysselsatta högutbildade idag, jämfört med drygt en tredjedel för tolv år sedan. Även de högkvalificerade jobben har växt i antal och utgör idag hälften av alla jobb. Högst andel högkvalificerade arbeten finns i Mälardalen (58 procent) och lägst andel i Småland med öarna (42 procent).

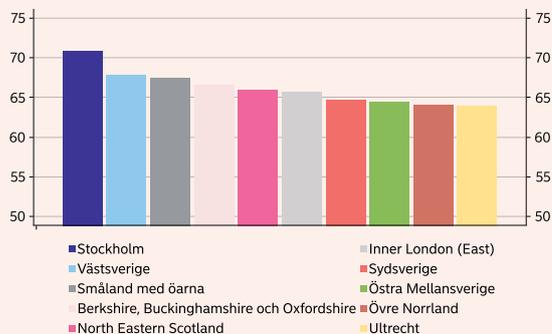
Förändringen mot en allt mer kunskapsintensiv arbetsmarknad går snabbt. Det är en omfattande strukturomvandling i det tysta som syns i Sveriges alla landsändar. Andelen högkvalificerade sysselsatta varierar – men utvecklingen syns i alla regioner (se bild B).

“Detta är en omfattande strukturomvandling i det tysta som syns i Sveriges alla landsändar.”

Susanne Spector
Nordea Senior Analyst

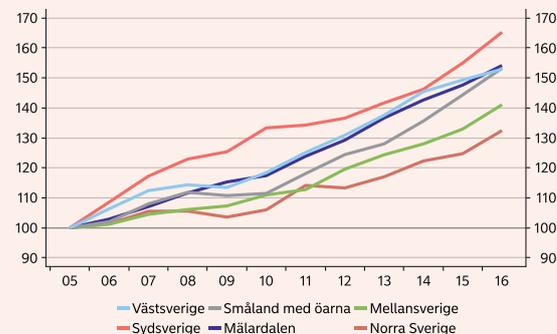
A / Sysselsättningsgrad 2015, topp tio inom EU

Andel av befolkningen 15–74 år

B / Stark tillväxt av högutbildade sysselsatta

Index kvartal 1 2005 = 100

Ökningen har varit störst i Sydsverige med en ökning på totalt 65 procent sedan 2005. Mälardalen, Västsverige och Småland med öarna har haft en liknande utveckling som riket i stort med en ökning på drygt 50 procent. Lägst har ökningen varit i Mellansverige (41 procent) och Norra Sverige (32 procent) vilket delvis beror på en allmänt svagare sysselsättnings- och befolkningstillväxt i dessa regioner.

Jobben i mitten försvinner

I takt med att allt fler arbeten kan utföras av robotar eller automatiseras på andra sätt kan även mer kvalificerade jobb ersättas av ny teknik. Flera studier har visat att uppemot hälften av dagens jobb kan komma att försvinna.

En rad studier har bekräftat att det framförallt är jobben i mitten (arbeten som endast kräver gymnasieutbildning) som har försvunnit under de senaste decennierna. Det handlar bland annat om sekreterare och annan administrativ personal, en grupp som minskat snabbt i Sverige, men även andra typer av arbeten.

Om vi ser till utvecklingen för de mellankvalificerade jobben sedan 2005 så spretar utvecklingen mellan olika regioner. Jobben i mitten har minskat i alla regioner utom i Mälardalen. Minskningen har varit som störst i Mellansverige, vilket är en utmaning för regionen eftersom utbildningsnivån ligger lägre där än i landet som helhet.

Störst mått av underutbildning i Mellansverige

En annan konsekvens av att jobben i mitten försvinner skulle kunna vara att personer som förlorar sina jobb tränger ut andra personer med lägre kvalifikationer från arbetsmarknaden. I enkäter är det också

en stigande andel som uppger att de är överkvalificerade för sina jobb.

Ser vi till statistiken över jobbets kvalifikationskrav och de sysselsattas utbildningsnivå får vi emellertid en annan bild. Det finns fler arbeten som kräver högre utbildning än antalet högutbildade som arbetar. I takt med att allt fler skaffar sig en högre utbildning har dock antalet underutbildade minskat. En förklaring till detta kan vara att informella kompetenser ersätts av formella kompetenser i takt med att utbildningsnivån höjs.

En person räknas som underutbildad om hans formella utbildningsnivå är lägre än arbetets kvalifikationskrav. Det kan naturligtvis vara så att en del högutbildade arbetar i enklare jobb, men sammantaget är det fler som är underkvalificerade för sina jobb än tvärtom. Detta syns i alla regioner.

Högsta andel underutbildade (av total sysselsättning) återfinns i Småland med öarna. Om vi istället bara ser till de högkvalificerade jobben är andelen högst i Mellansverige. En förklaring till detta kan vara att det är vanligare att inhämta kompetensen på jobbet i dessa regioner. En annan att det är svårare att rekrytera högutbildade utanför storstadsregionerna.

Högst andel högutbildade i Mälardalen

Högst andel högutbildade sysselsatta återfinns istället i Mälardalen (54 procent) medan den lägsta andelen finns i Småland med öarna (40 procent). Samtidigt har Smålandsregionen en hög sysselsättningsgrad bland högutbildade, något som kan förklara deras tredjeplacering inom EU.

A /

Sex svenska regioner ligger bland de tio högsta vad gäller sysselsättningsgrad (15–74 år) enligt siffror från Eurostat.

B /

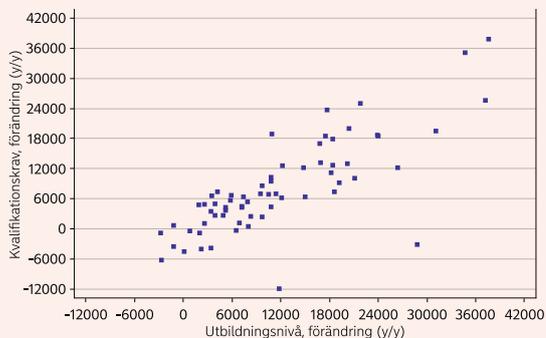
Sysselsättningstillväxten bland högutbildade har varit stor i alla regioner över perioden 2005–2016.

“Det finns fler arbeten som kräver högre utbildning än antalet högutbildade sysselsatta.”

Susanne Spector
Nordea Senior Analyst

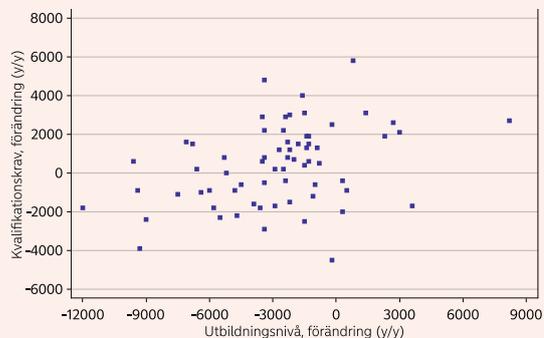
C / Högutbildade sysselsatta och högkvalificerade jobb

Årlig förändring, antal

D / Lågutbildade sysselsatta och enkla jobb

Årlig förändring, antal

På lång sikt påverkas sysselsättningen och vilka jobb som finns av arbetskraftens storlek och förhållanden. Utvecklingen mot en mer kunskapsintensiv arbetsmarknad har framförallt drivits av att allt fler har skaffat sig en högre utbildning och är ett gott betyg för den svenska arbetsmarknaden.

I bilden ovan (bild C) kan vi se att det tycks finnas ett tydligt samband mellan förändringen av antalet högutbildade och antalet högkvalificerade jobb. Värt att notera är att det är SCB som utifrån internationella konventioner definierar kvalifikationskraven. Utvecklingen är alltså inte en följd av att fler arbetsgivare vill anställa högutbildade även till enklare arbetsuppgifter.

Att gamla jobb försvinner och nya kommer till är ett styrkebesked för svensk ekonomi. Måhända är det också en indikation på att vi inte behöver oroa oss överdrivet mycket för att hälften av dagens jobb kan försvinna – jobb försvinner och kommer till varenda dag och trots det ökar både sysselsättningen och andelen av befolkningen som jobbar.

Lågutbildades utmaning

När andelen högutbildade som jobbar ökar så minskar också andelen sysselsatta med lägre utbildning. Sedan 2005 är det framförallt sysselsättningen bland personer som saknar gymnasieutbildning som har minskat. Samtidigt har arbetslösheten blivit allt mer ojämnt fördelad. Idag är arbetslösheten för personer med förgymnasial utbildning 20,5 procent (mot 14,2 procent 2005). Sydsverige är den

region som har haft den största sysselsättningsminskningen för personer med kort utbildning och Sydsverige har också höga arbetslöshetstal.

I en internationell jämförelse av arbetslösheten placerar sig Sverige inte lika väl som när vi ser till sysselsättningen. Arbetslösheten för personer med kort utbildning ligger över EU-snittet, vilket till viss del kan förklaras av att många gymnasiestudenter söker extraarbeten. Men även om dessa exkluderas ligger Sverige fortfarande på 14:e plats. En förklaring till att Sverige både har en hög sysselsättningsgrad och en hög arbetslöshet är att vi har ett högt arbetskraftsdeltagande, det vill säga en hög andel av befolkningen som deltar på arbetsmarknaden.

Samtidigt som det finns ett samband mellan förändringen av antalet högkvalificerade jobb och antalet högkvalificerade sysselsatta verkar det inte finnas något sådant samband för enkla jobb och antalet lågutbildade sysselsatta (se bild D).

Detta kan bli en stor utmaning framöver – att möta utbudet av lågkvalificerad arbetskraft om inte arbetslösheten ska bita sig fast på höga nivåer. På kort sikt kommer det förmodligen att behövas fler enkla jobb för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Samtidigt finns det fortfarande ett behov av fler högutbildade personer på den svenska arbetsmarknaden.

Susanne Spector

C /

Tydligt samband mellan förändringen av antalet högkvalificerade arbeten och förändringen av antalet högutbildade sysselsatta.

D /

Inget tydligt samband mellan förändringen av antalet enkla jobb och antalet sysselsatta med maximalt förgymnasial utbildning.

“Detta kan bli en stor utmaning framöver – att möta utbudet av lågkvalificerad arbetskraft om inte arbetslösheten ska bita sig fast på höga nivåer.”

Susanne Spector
Nordea Senior Analyst

Produktivitetstapp överallt

Alla regioner påverkades av den globala nedgången efter finanskrisen och ännu är det en bit kvar till produktivitetstillväxten före 2007. Det finns samtidigt stora skillnader i den ekonomiska utvecklingen mellan olika delar av landet. En viktig förklaring är skillnader i utvecklingen av produktiviteten som i sin tur beror på regionens bransch- och näringslivsstruktur.

Utvecklingen av produktiviten avgör vårt framtida välbefinnande

Vårt välbefinnande beror på hur BNP per capita utvecklas. Produktiviteten, produktion (eller BNP) per arbetad timme, är därför en bra indikator på välbefinnandets utveckling. Med tanke på den snabba befolkningsutvecklingen i Sverige under de senaste åren är det särskilt viktigt att öka både produktiviteten och antalet arbetade timmar. Integrationsutmaningen är särskilt stor i de län som haft en svagare produktivitetstillväxt. För en stark produktivitetstillväxt krävs dock fortsatt tillväxt i kapitalintensiva branscher.

Vid regionvisa jämförelser kan dock bruttoregionalprodukten (BRP) per capita vara missvisande. Produktionens förädlingsvärde fördelas på den befolkning som bor i regionen medan de personer som arbetar är de som bidrar till dess produktion. I detta tema studerar vi därför BRP per arbetad timme, som är ett mer rättvisande mått vid regionala jämförelser.

Stora skillnader mellan olika branscher

En viktig förklaring till skillnader i produktivitet mellan regioner är att produktiviteten varierar mycket mellan olika branscher. Samtidigt är regionernas branschstruktur relativt olika. I storstadsreg-

ionerna dominerar tjänstesektorerna där flera har ett mycket högt förädlingsvärde per arbetad timme.

Till exempel har fastighetssektorn ett förädlingsvärde per timme som är drygt fyra gånger högre än genomsnittet för samtliga branscher (se bild A på nästa sida). Branscherna finans och försäkring samt el, gas och vatten har båda ett förädlingsvärde per timme som var mer än dubbelt så högt som genomsnittet.

Exempelvis har fastighetssektorn ett stort kapitalvärde (framförallt i fastigheter) men relativt få anställda. Detta innebär att de har en hög kapitalproduktivitet. Vi skiljer dock inte på arbetsproduktivitet och kapitalproduktivitet utan branschens eller regionens hela förädlingsvärde jämförs med antal arbetade timmar.

Branschstrukturen styr

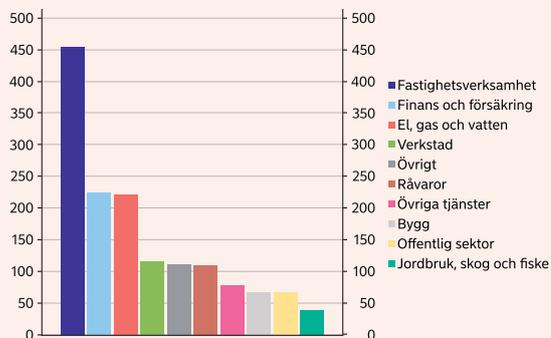
Ett annat sätt att belysa vilken betydelse näringslivsstrukturen har för utvecklingen av produktiviteten i de olika regionerna är att studera hur förädlingsvärdet i de branscher som har den högsta produktiviten fördelas mellan olika regioner. De tre storstadsregionerna svarar för nästan 90 procent av det totala produktionsvärdet inom finans och försäkring.

“Olikheter i regional produktivitet förklaras delvis av produktivitetsskillnader mellan olika branscher.”

Bengt Roström
Nordea Senior Analyst

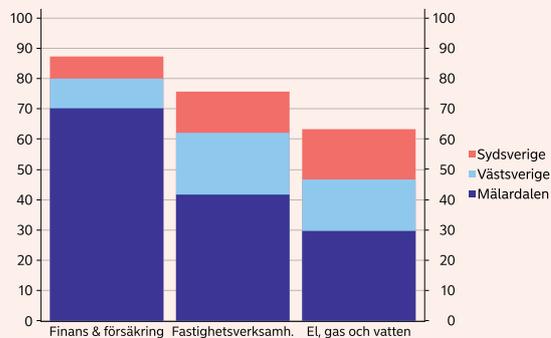
A / Relativ produktivitet i olika branscher

Procent av genomsnittlig produktivitet i riket

B / Storstadsregionernas andel av topp-3

Procent av total produktion inom respektive bransch

Mälardalen är dominerande när det gäller produktionen inom denna bransch. Inte mindre än 70 procent av det totala förädlingsvärdet inom finans och försäkring genereras i Mälardalen (se bild B). Västsverige står för tio procent och Sydsverige för drygt sju procent. Även när det gäller fastighetssektorn dominerar de tre storstadsregionerna med cirka 75 procent av den totala produktionen. Mälardalen är dock inte lika dominerande med sina drygt 40 procent av produktionen.

Störst ökning i Mälardalen

Produktivitetens utvecklingen samvarierar relativt väl med produktionen. En kraftig ökning av BRP resulterar ofta i en bra produktivitetssökning och vice versa. Ser man på utvecklingen av produktiviteten under hela perioden 2000–2014 är det de tre storstadsregionerna som toppar produktivitetssligan (se bild C).

Mälardalen hade den snabbaste utvecklingen av produktiviteten med 32 procent räknat över hela perioden, motsvarande 2,0 procent per år. Det kan jämföras med genomsnittet för riket på 1,4 procent. Orsaken är att regionen tack vare sin stora tjänstesektor inte påverkades lika mycket av finanskrisen och den globala lågkonjunkturen som andra delar av Sverige. Västsverige hade samma ökning av produktiviteten per år som riket (1,4 procent) medan Sydsverige med sin årliga ökning på 1,1 procent låg något under rikssnittet.

Stora skillnader före och efter finanskrisen

Mälardalen hade den snabbaste produktivitetstillväxten både under 2000–2007 och under 2007–2014 med en genomsnittlig årlig ökning av produktiviteten på 3,2 respektive 0,8 procent per år under respektive period (se bild D).

Västsverige har en omfattande verkstadsindustri, vilket medförde att den globala lågkonjunktur som följde finanskrisen fick stora effekter på regionens BRP. Produktionen har dock återhämtat sig relativt väl sedan dess. Västsverige låg på tredje plats i produktivitetssligan under perioden 2000–2007 med en årlig ökning på 2,5 procent. Under perioden 2007–2014 däremot blev den årliga produktivitetstillväxten endast 0,3 procent. Men även om Västsverige till skillnad från många andra regioner hade en positiv produktivitetssökning under hela perioden fick finanskrisen ändå stora följdeffekter på produktivitetens utvecklingen.

Den största skillnaden mellan före och efter 2007 syns i Sydsverige. Under perioden efter finanskrisen har regionen haft en negativ produktivitetstillväxt. Förklaringen är att produktionen utvecklades svagt samtidigt som man haft en mycket stark sysselsättningstillväxt. Men tack vare den starka produktivitetens utvecklingen under perioden 2000–2007 lyckades Sydsverige ändå hamna på en tredje plats i produktivitetssligan för hela perioden med en årlig ökning på 1,1 procent.

Finanskrisen följdes av en nedgång på råvarumarknaderna efter 2012 vilket påverkade framförallt Norra Sverige. Produktionen i Norra Sverige stagnerade i stort sett under den senare perioden med en negativ produktivitetstillväxt som följd.

Även i Mellansverige och i Småland med öarna föll produktiviteten efter 2007. Det medförde att Småland med öarna och Mellansverige hade en svagare utveckling av produktiviteten med årliga ökning på modesta 0,8 respektive 0,4 procent.

A /

Produktiviteten är högst i fastighetsbranschen med en produktivitet på mer än fyra gånger genomsnittet.

B /

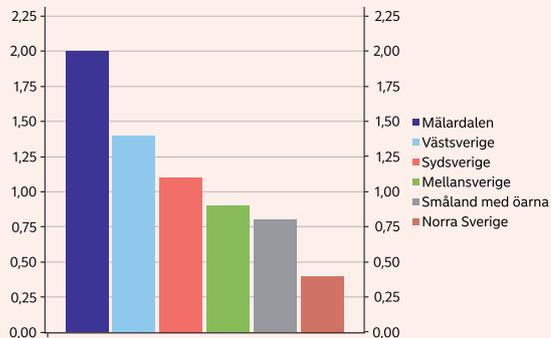
Storstadslänen är dominerande när det gäller andelen av de mest högproduktiva näringarna.

“Ser man på utvecklingen under hela perioden är det storstadsregionerna som toppar produktivitetssligan.”

Bengt Roström
Nordea Senior Analyst

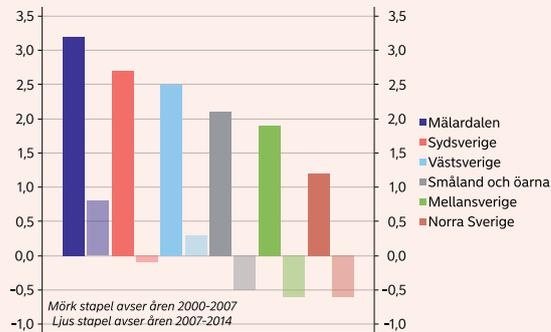
C / Stor skillnad i produktivitet utveckling 2000–2014

Procent, genomsnittlig årlig produktivitetstillväxt

D / Produktivitet utveckling innan och efter 2007

Procent, genomsnittlig årlig produktivitetstillväxt

Stora skillnader mellan olika regioner

Det är inte bara utvecklingen som skiljer sig, det finns också stora nivåskillnader i produktivitet mellan regionerna. Mälardalen var den enda region som hade en produktivitet över riksnittet under 2014 (19 procent), mycket på grund av regionens gynnsamma bransch- och näringslivsstruktur.

Produktiviteten i Västsverige hamnade strax under riksnittet med Västra Götaland på 98 procent och Halland på 86 procent. Sydsverige belade tredje plats med en produktivitet på 90 procent av riksnittet. Skåne län med 91 procent nådde inte riktigt upp till samma nivå som övriga storstads-län, medan Blekinge län låg på 84 procent.

Norra Sverige och Mellansverige hamnade strax under 90 procent av riksnittet, medan Småland med öarna hade lägst produktivitet. Smålands placering berodde framför allt på att Jönköpings, Kalmar och Gotlands län hade en lägre produktivitet än övriga län.

Fortsatt återhämtning under prognosperioden

Samtliga regioner hade mycket goda tillväxttal under 2015. Preliminära siffror tyder på att produktiviteten ökade i alla delar av Sverige, och allra mest i Västsverige. Västsverige toppade tillväxtligen för 2015 och väntas ligga i topp även under 2016. Regionen har en fortsatt god tillväxttakt men tillsammans med en snabbare uppgång av sysselsättningen innebär detta ändå en något långsammare ökning av produktiviteten framöver.

Under prognosperioden 2016–2018 väntas både produktion och produktivitet fortsätta öka i god takt. Framförallt gäller det Mälardalen, men även de regioner som inte återhämtat sig efter finanskrisen kan se fram emot en förbättrad produktivitetstillväxt. I Sydsverige väntas produktionen fortsätta att öka i oförändrad takt medan sysselsättningsökningen dämpas något. Sammantaget leder det till en marginell uppgång av produktiviteten.

Produktionen i Småland med öarna får hjälp av den förbättrade globala konjunkturen och tar bättre fart under prognosperioden. Samtidigt har regionen en måttlig sysselsättningsökning vilket sammantaget har en positiv effekt på produktiviteten. Produktionen i Mellansverige och i Norra Sverige tar också fart, men då även sysselsättningen ökar så blir effekten på produktiviteten relativt begränsad.

Fortsatt utmaning

Integrationsutmaningen är särskilt stor i de län som haft en svagare produktivitetstillväxt under 2000-talet. En snabb produktivitet utveckling är viktigt för välbefindandet då den bidrar till att lyfta tillväxten. Dessutom bidrar den till högre konsumtion, investeringar och i förlängningen också till högre sysselsättning. För en stark utveckling framöver krävs högre produktion, fler arbetade timmar och en fortsatt tillväxt i kapitaltunga och kunskapsintensiva branscher.

Bengt Roström

C /

Mälardalen har haft den högsta produktivitetstillväxten på i genomsnitt 2,0 procent per år medan Norra Sverige ligger lägst.

D /

Under perioden före finanskrisen ökade produktiviteten med 2,5 procent per år. Åren efter finanskrisen dämpades produktivitetstillväxten till 0,2 procent per år. Det var endast Mälardalen och Västsverige som hade en positiv produktivitet utveckling under den senare perioden.

“Fortsatt återhämtning under prognosperioden i regioner som tidigare har sackat efter.”

Bengt Roström

Nordea Senior Analyst

Appendix

Prognoserna i Regionala Utsikter baseras på Nordeas prognos för svensk ekonomi från senaste Economic Outlook (28 mars 2017). Prognosen fördelas på regionerna efter ett antal indikatorer och regionernas historiska samvariation med den svenska konjunkturen. Regionernas BRP och sysselsättning summerar således till Nordeas prognos för riket.

BRP-prognosen baseras på SCB:s Regionalräkenskaper. Data finns publicerat fram till och med 2015 (dock preliminära siffror för 2015) och prognosperioden blir därmed 2016–2018.

Sysselsättningsprognosen baseras på data från SCB:s Arbetskraftsundersökningar för vilken data, vid publicering av denna rapport, finns till och med fjärde kvartalet 2016.

Dessutom inkluderas data från Konjunkturinstitutets regionala barometer (fram till och med fjärde kvartalet 2016), regional data från Arbetsförmedlingen (fram till och med februari 2017), internationell statistik från Eurostat samt specialbeställd statistik från SCB:s Arbetskraftsundersökningar och SCB:s Regionalräkenskaper.

Regionala Utsikter innehåller numera, som den uppmärksamme läsaren har noterat, fler regioner än tidigare.

Regionerna är indelade efter följande:

Västsverige Västra Götalands och Hallands län.

Sydsverige Skåne och Blekinge län.

Småland med öarna Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län.

Mälardalen Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Södermanlands län.

Mellansverige Gävleborgs, Dalarnas, Värmlands, Örebro och Östergötlands län.

Norra Sverige Jämtlands, Västerbottens, Västernorrlands och Norrbottens län.

Nordea Markets är det kommersiella namnet på Nordeas internationella kapitalmarknadsverksamhet.

Detta dokument innehåller information om hur ett visst finansiellt instrument fungerar och vilka riskerna är, och får bara användas av den avsedda mottagaren. Nordea Markets syn och den information som presenteras i dokumentet var aktuella när dokumentet skrevs, och kan ändras utan föregående underrättelse. Dokumentet innehåller ingen utförlig beskrivning av produkten eller av riskerna förknippade med den. Informationen ska alltså inte betraktas som uttömmande och mottagaren måste därför göra sin egen bedömning.

Denna information är inte avsedd som placeringsråd eller ett erbjudande om att köpa och sälja finansiella instrument. Informationen är inte anpassad till den enskilda mottagarens kunskap om eller erfarenhet av finansiella instrument, och inte heller till hans specifika placeringsmål, ekonomiska situation eller personliga behov. Lämplig professionell rådgivning ska alltid inhämtas innan placerings- eller kreditbeslut fattas. Det är viktigt att notera att historisk utveckling inte är någon garanti för framtida avkastning.

Nordea Markets är inte och söker inte uppträda som rådgivare i juridiska frågor eller i skatte- eller bokföringsfrågor.

Detta dokument får inte i något syfte kopieras, distribueras eller publiceras utan skriftligt förhandsmedgivande från Nordea Markets.

Nordea Bank AB (publ), Org-/moms nr 516406-0120/SE663000019501. Styrelsens säte Stockholm.